

אור לחושך וגו' ומתוק למר" (ישעי' ה. כ). ולכן שפיר אמרו עליו "יצרו של אדם מתגבר עליו", כי צריך יגיעה רבה לזה. ועכ"ז כיון שהוא ערום גדול כזה שיכול לפתות בני אדם על אור חושך וחושך לאור הרי גבור גדול הוא. וצריך גבורה לכבוש אותו. ושפיר ג"כ אשר אמרו "איזה גבור הכובש את יצרו", יעזרנו השי"ת לכבוש את יצרנו בתוך שאר ישראל.

ומעתה איך יתפתה האדם לעצת היצר לחסר ממנו אברים ממיתים האדם. ע"כ כי היצר מומחה גדול הוא במלאכתו לרמות בני אדם ליקח ממנו ה"לונג און לעכער", היש ערום גדול ממנו? וע"כ צריך האדם לחזהר ממנו הרבה. והנה לפי"ד מוכן כי היצר צריך לייגע, לרמות האדם לגנוב ממנו, הלב או הכבד. כי הרוצה לפתות את חברו על יום שהוא לילה מלאכה מרובה היא "שמים

שכו

תורה מסודרת בחכמת הטבע הרוחני

כי בעל אומן סניא בן אומנתו (עיין מדרש תהלים יא, ו.) ואעפ"כ הוא אוהבו זה מורה כי היא עצם אהבה.

והנה שם התורה הוא שם עצם, היינו לימודית, שמורה ומלמדת לאדם את דרך השלמות. כי הנה השכל מחייב שצריך לאדם ענין מסודר מה זה כל שלמותו. כמו שמצינו בגוף שנברא המזון תחילה. וזולת הכורא ית' אין מי שידע להכין מהות מזון לזון את האדם. כן הענין בנפש שהוא צריך למזון, וצריך להיות מזון מוכן מהשי"ת, וזה תשובה להעקשים האומרים אין תורה מן השמים. וכבר ביאר המהר"ל מפראג ע"ה באר היטב. דא"כ יהי' שלמות האדם תלוי במקרה, כי אם לא יהיו חכמים שיסדרו שלמות האדם יהי' נשאר נעור וריק, וזה אי אפשר. ולזה אמרו (שבת פח:) "תורת קדמה לעולם", כי השלמות הוא התכלית, והתכלית הוא קדום בתחילה. וע"כ כל עיקר כוונת

תורה תחילתה גמ"ח וסופה גמ"ח (סוטה יד.) הענין, כי יש שם עצם ושם מושאל. העצם — אחד, שם מהות הדבר, כגון האדם על שם שהוא אפר דם מרה (סוטה ה.). שם מושאל — יתחלק לב', לפעמים על שם קוטב כוונת הענין, כגון שיאמר על אחד כי הקרדום שלו הוא "הלחם שלו". ולפעמים על שם הענין המפעל בעצמו ולא שם המכוון, כגון איש פלוני בונה בית לאחרים, הנה באמת יאמר כן על הבעה"ב שהוא בונה בית, אם אף שאינו נוגע כלל בבית, אבל על הפועל הבונה הנה זה השם הוא רק על ענין המפעל ולא על התכלית, ולכן אמר (אבות ה, כ.) כל אהבה שתלוי' בדבר כו', כי לא שייך עלי' אהבה בעצם רק שם המושאל. וזהו דכתיב (ויקרא יט, יח) "ואהבת כו' כמוך". פי' כמו אהבת עצמו שהיא אהבה עצמית, כן תהי' אהבת אחרים. או יאמר "כמוך" — הדומה לך,

התורה ללמוד הדרך לילך בה. וזה מבואר שכמו שצריך תורה לידע הידיעה של התכלית, כן צריך לימוד לידע הדרך איך לשמור מה שצוותה התורה, ללחום נגד היצה"ר, ולזה או"ל (יבמות קט:), כל האומר אין לי אלא תורה אף תורה אין לו. כי עיקר האראת מילתה על לימוד המעשה היא, ואם אין מקיים הריהי אצלו רק כשם מושאל.

ועוה יש ענין נפלא. והוא או"ל (יומא פו:), כי תשובה מאהבה ודונות נעשו לו כזכיות. הענין, כי עיקר תכלית התורה הוא רצון השי"ת. ורצון השי"ת אין תלוי במעשה. כי הוא גבוה ממעשה. וכשאו"ל (הוריות י:), עבירה לשמח. וזהו הענין שאו"ל (תנחומא שמיני ז.), מאי איכפת לי' להקב"ה אם שוחט מצוואר או מן העורף. הכוונה על רצון השי"ת. וכמו שבהנהגת העולם הנה איש הצדיק הוא גבוה מדרכי הטבע, כמו"ש (תענית כה.), מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק, כן הוא בענין המצוות. כי הוא מסודר בחכמת הטבע הרוחני, שכל מי שיסגל תורה ומצוות הן לו שלמות הנפשי, ובלעדיהן אין מי שישלים נפשו בתפארת ההגונה לה. כי אין מי שיכיר בטבעה כמו השי"ת, שידע מה הם הדברים המסוגלים לטבעה. אכן מי שמפקיר גם נפשו בשביל רצון השי"ת, א"כ הרי הוא למעלה מן הטבע גם בענינים הרוחניים, וממילא אין צריך גם לטבע המסודר לתפארת הנפש—בתורה ומצוות, אלא גם בלא עמל הוא משיג זאת המדרגה שהי' יכול להשיגה. וכן מצינו באאע"ה שהקב"ה אמר (בראשית יח, יז.), "המכסה אני מאברהם", ופי' התתם סופר בהקדמה שלו כי באמת לא הי' ראוי למדרגה זו,

כי הי' טרוד לזכות לאחרים ולא הי' לו פנאי לעסוק כ"כ לעצמו אך כיון שעשה זאת בשביל אהבת השי"ת, ע"כ נתנו השי"ת המדרגה שהי' משיגה אם הי' עוסק לעצמו. ומעתה יפה או"ל "שמא תבה זדונות נעשו לו כזכיות", שכיון שהוא למעלה מהטבע אשר נוח לו להפקיר גם נפשו, מה שנראה לו עפ"י התורה, בשביל כבוד השי"ת, א"כ אין צריך לטבע המסודר בתורה ובמצוות לפי הדרגה, אלא משיג למעלה מהדרגה בעזר השי"ת, וא"כ הזדונות שנעשו לו חסרון בנפשו הנה עתה כיון ששב למדרגת רצון השי"ת, הוא מסולק גם מהטבע הרוחני, ומשיג תפארת נפשו על צד המעלה היותר גבוה, בדרך הרוחני היותר גבוה מתורה ומצוות. ואין זה נקרא חסרון בתורה, כי גם רצון התורה כן הוא לעשות רצון השי"ת, והיא פותחת שערי הרוחנים שלה. והבן כי זה ענין נכון לפע"ד!

ומעתה כיון שאנו רואים תכלית התורה, רצון השי"ת, ללמד לאדם דעת איך להשלים נפשו, וממילא גם הוא ישלים אחרים. כי הקב"ה חפץ שכולם ישלימו נפשם. וע"כ אנו רואים שהקב"ה ברא העוה"ז באופן שכל אחד יצטרך לזולתו, כדי שכל אחד יבין שלא לעצמו נברא. וכן ברוחניות ברא כן שכל אחד יצטרך לזולתו. לימוד המדות לא יתכן זולת חברו. וכן בתורה אמרו (מכות י.), "חרב על שונאיהן של ת"ח שיושבין ועוסקין בתורה בד בבד ולא עוד אלא שממפשיין". ועוד אמרו (שם), "ומתלמידי יותר מכולם". כ"ז להבין שהאדם לא לעצמו נברא רק לעסוק בגמ"ח לגוף ונפש. ולכן אמרו: "תורה תחילתה גמ"ח וסופה גמ"ח", פי' כי התכלית קדום

בהתחלה. כי סוף מעשה במחשבת תחילה. והתכלית הוא רצון השי"ת. ומה הוא רצון השי"ת, כי הלא לפניו אין נופל ענין רצון, אלא רק בשביל טובת האדם להשלים נפשו, וממילא גם שהאדם ישלים אחרים, כי כך רצונו ית' בהשלמת כולם. ומה שהוא תכלית הוא תחלה וסוף. וע"כ יפה אמרו, "תורה תחילתה גמ"ח" — להורות לאדם דרכי השלמת נפשו. וממילא להורות לי ג"כ דרכי הטובה לזולתו. כמו שהיא רצונה בהטבת האדם. וזהו תחילתה וסופה, כי היא התכלית. ונכון לפע"ד.

ומעתה נתחדש לנו ספק מה היתה כוונת אסתר ע"ה שלא רצתה

שכח

ספרי מינין נושרין מחיק

בבריאה — להיטיב לזולתו כי „עולם חסד יבנה" (תהלים פט, ג). וכ"ש להיטיב לכלל בכל מאי דאפשר. והנה מי שאינו אוהב יושר אינו מן „הזארמע" של השי"ת. וכ"ש מי שהוא שונא ישראל. וכ"ש דכ"ש מי שאינו סובל גם את אחרים שאותבים יושר. ובזה ניחא מה שדוד המע"ה תמיד מבקש מפלת שונאיו דואג ואחיתופל, וקשה איך נטר שנאה כ"כ? אבל הענין, כי כבר ביאר ר"י ז"ל (ש"ת ש' ג' קמח) „מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו" (משלי כז, כא). לפי מהללו של איש יובחן מדותיו הפנימיות. כי מי שהוא אוהב ומשבח לומדי תורה ויראה זה לאות כי אוהב תורה הוא. ולהיפוך — זה לאות כי שונא השי"ת הוא.

אמרו ז"ל „דואג ואחיתופל ספרי מינות נופלים. להם מחיקם". (בחיגה טו: נאמר כזה על אחר. אך על דואג ואחיתופל לא מצאנו מקום המאמר). וקשה מהו הלשון דוקא מחיקם? ובארתי עד כמה דבריהם מדוקדקים. ובל"ס כל דבריהם ז"ל בכוונה נפלאה. ולא כאותם הפתאים המצחקים מן מעשיות סתומות גם הנגלות. כי כוונות עמוקות בהם. והראה לי א' ב"ה כוונה עמוקה. מוסר נפלא. והוא, כי ממושכל ראשון הוא שהאדם צריך עד כמה שאפשר להדמות אליו ית'. כמו שטבע האדם כן שהקטן מבקש להדמות לגדול בדבוריו ובמלבושיו. והנה דרך השי"ת לאהוב תיושר. כנא' (תהלים יא, ז). „ישר יחזו פנימו". ומה הוא הישרות הראשי